

Position paper The Ex'tax Project

Rondetafelgesprek 'Circulaire financiering en tax shift'

5 december 2024

De Nederlandse denktank The Ex'tax Project brengt graag de noodzaak onder uw aandacht van de zogenaamde 'taxshift': een budget-neutrale verschuiving van lasten van arbeid naar groene belastingen (op vervuiling en verbruik van natuurlijke hulpbronnen).

1. Waarom is een taxshift noodzakelijk voor een competitieve circulaire economie?

Nederland heeft grote ambities op het gebied van de circulaire economie. Ondernemers en financiële instellingen nemen steeds meer verantwoordelijkheid om in actie te komen, maar kunnen het niet alleen. De overheid bepaalt in belangrijke mate de spelregels en daarmee het speelveld waarbinnen de circulaire economie zich kan ontwikkelen.

In het huidige stelsel is arbeid hoog-belast, en verbruik van natuurlijke hulpbronnen niet of nauwelijks; de schatkist wordt bijna de helft (48%) gevuld met lasten op arbeid, en voor 6% met groene belastingen. Slechts één procent betreft belastingen op vervuiling en verbruik van natuurlijke hulpbronnen.¹

Circulaire verdienmodellen (zoals reparatie, hergebruik en de ontwikkeling van nieuwe materialen) hebben een andere kostenstructuur dan lineaire verdienmodellen. Daarmee wijken ook de financieringsrisico's af. Circulaire verdienmodellen zijn arbeids- en kennisintensieve processen, die bijdragen aan de strategische autonomie. Maar zolang de kosten van arbeid hoog blijven en de lasten op vervuiling en verbruik van grondstoffen laag, blijft weggooien van spullen goedkoper dan reparatie, en blijven primaire materialen en producten goedkoper dan hergebruik. De huidige krappe arbeidsmarkt versterkt het competitieve nadeel van arbeidsintensieve activiteiten verder, omdat de lonen -en dus de loonkosten- stijgen. In 2023 zagen ondernemers de loonkosten stijgen met €17 miljard.² Dit maakt lastenverlichting extra urgent, ook voor circulair ondernemers.

2. Wat levert de taxshift op?

De taxshift is gebaseerd op twee uitgangspunten: 'werk moet lonen' en 'de vervuiler betaalt':

- Door de lasten te verlagen voor werknemers én werkgevers houden werknemers meer over op hun loonstrook, en zien werkgevers lagere kosten bij de inzet van mensen. Arbeidsintensieve en innovatieve processen kunnen tegen lagere arbeidskosten worden uitgevoerd.
- Tegelijkertijd gaan lineaire concurrenten betalen voor de door hen veroorzaakte externe kosten. Het circulaire product kan dan competitiever in de markt worden gezet. Zo ontstaat een eerlijker speelveld voor circulaire producten en diensten, waarbij investeringen in deze proposities winstgevender en schaalbaar worden.

Het ambtelijke rapport 'Belastingen in maatschappelijk perspectief, bouwstenen voor een beter belastingstelsel' bevestigt dat het verlagen van de lasten op arbeid 'economisch verstandig en financieel gunstig' voor bedrijven is. Groene belastingen bieden de mogelijkheid die lastenverlichting te realiseren, zo stelt het rapport:

"Om de (oplopende) lastendruk op arbeid te verminderen is het belangrijk lasten te verschuiven naar andere belastinggrondslagen."

"Beprijzen van externe effecten biedt budgettaire ruimte om de lasten op arbeid te verlagen".³

Uit macro-econometrisch onderzoek door Ex'tax blijkt dat de taxshift kansen biedt om de lage- en middeninkomens er in reëel inkomen op vooruit te laten gaan.⁴ Dit wordt ook bevestigd in het

¹ Link: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/economic-analysis/data-taxation-trends_en

² Link: <https://www.vraagenaanbod.nl/wp-content/uploads/2023/05/ABN-AMRO-Sectorprognoses-2023-2024-onder-embargo-tot-dinsdag-16-mei-2023-0.01u.pdf>

³ Link: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/02/01/belastingen-in-maatschappelijk-perspectief-bouwstenen-voor-een-beter-belastingstelsel>

⁴ Link: <https://ex-tax.com/deltaplan/>

‘bouwstenen’ rapport:

“Het verschuiven van belastingen op arbeid naar andere grondslagen kan ruimte bieden voor belastingverlaging voor lage inkomens en het lonender maken van werk.”⁵

3. Bestaat er draagvlak voor de taxshift?

De taxshift kan inmiddels op brede steun rekenen, van onder anderen:

- **De banken.** De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) heeft dit jaar opgeroepen tot een taxshift, om circulair financieren een eerlijker speelveld te geven en stelt:

“Verken het maken van afspraken op Europees en nationaal niveau over het verleggen van belasting op arbeid naar materiaal (Ex’tax).”⁶

- **Een politieke meerderheid.** Bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen noemden 11 politieke partijen in hun verkiezingsprogramma de uitgangspunten ‘werk moet lonen’ en ‘de vervuiler betaalt’. Deze partijen representeren gezamenlijk een ruime meerderheid van 68% in de Tweede Kamer.
- **Ondernemers.** Uit enquêtes en gesprekken blijkt dat honderden ondernemers het belang van de taxshift voor hun innovaties onderschrijven.

Na diverse moties in de Eerste Kamer zijn begin dit jaar twee studies van The Ex’tax Project behandeld in een Kamerbrief van de toenmalige staatssecretaris Fiscaliteit Marnix van Rij aan de Eerste Kamer. De Kamerbrief is medeondertekend door de (toenmalige) ministers van SZW, APP, Klimaat en Energie, EZK en VWS en vermeldt:

“Het kabinet onderkent het belang dat fiscale prikkels in lijn moeten zijn met de doelen van de overheid en de samenleving en de noodzaak om hierop actie te ondernemen. De voorgestelde taxshift waarbij externaliteiten met betrekking tot milieu- en klimaatuitstoot worden belast ten gunste van minder verstorende belastingen op arbeid wordt daarbij beschouwd als een economisch verstandig uitgangspunt.”⁷

4. Aanbevelingen voor concrete stappen:

- A) De belastingmix stapsgewijs in lijn brengen met de circulaire economie.** Op nationaal niveau start Nederland met het (hoger) belasten van bijvoorbeeld leidingwater en grondwater, afvalverbranding, industriële luchtvervuiling, niet-energetisch gebruik van fossiel brandstoffen, verhoging van de vliegbelasting en uitbreiding van de vliegbelasting naar vracht en overstappende passagiers. Parallel wordt gewerkt aan arbeidslastenverlaging. De ‘Werk moet lonen’ studie van Ex’tax presenteert 22 potentiële maatregelen, zoals uitbreiding van de WBSO (Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk) naar circulaire procesinnovatie, en gedeeltelijke financiering van loondoorbetaling bij ziekte uit algemene middelen.⁸
- B) Internationale coördinatie.** In de Europese Unie zijn belastingen in principe nog een nationale competentie. Om grenseffecten te minimaliseren zou Nederland tegelijk met de invoering van nieuwe maatregelen op nationaal niveau actief de coördinatie met andere lidstaten (en in OESO- en VN-verband) moeten stimuleren. Breng bijvoorbeeld de import van plastics onder de CBAM (*Carbon Border Adjustment Mechanism*).
- C) Nader onderzoek naar impact op circulaire businessmodel innovatie.** Het kabinet stelt onderzoek in naar de impact van de taxshift op circulaire businessmodel innovatie. Wat gaan bedrijven méér doen, en wat gaan ze minder doen in een taxshift scenario? Definieer aan de hand van deze analyse per sector een transitie pad en bijbehorende beleidsmaatregelen voor de korte, middellange en lange termijn.

Contactpersoon: Femke Groothuis, directeur, Stichting The Ex’tax Project - welcome@extax.nl.

⁵ Link: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/02/01/belastingen-in-maatschappelijk-perspectief-bouwstenen-voor-een-beter-belastingstelsel>

⁶ Link: https://www.nvb.nl/media/zzalketz/nvb-statement-circulaire-economie_digitaal_final.pdf

⁷ Link: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/04/23/kamerbrief-motie-koffeman-over-ex-tax-aanbevelingen>

⁸ Link: https://ex-tax.com/wp-content/uploads/2023/11/Werk-moet-lonen_de-taxshift-in-actie_The-Extax-Project-def.pdf